

Toivololan satakymmenen joulua

Lievestuoreen työväentalo Toivola viettää tänä vuonna 110-vuotisjuhlaa. Talo, josta on tehty koko kylän voimin satavuotisjuhliin näytelmänkin, ”Kun minusta tuli talo”. Näytelmä oli yleisömenestys ja se nähdään tänä syksynä videotallenteena talolla. Talon historia on samalla Lievestuoreen historia.

Hiljainen kylä heräilee

Lievestuoreen kilometrin mittainen raitti ei viime vuosisadan alussa ollut kummoinen. Sähköjä ei ollut eikä julkisia rakennuksia muita kuin vuonna 1900 rakennettu puunainen koulu. Varsinaista kauppaakaan ei ollut, vaan ostokset täytyi käydä tekemässä Savion kylällä. **Einar Jalkanen** kuvaakin Lievestuoretta tuohon aikaan seuraavasti: ”Kun matkamies.....uskaltautui taivaltaamaan Hankasalmele päin ohi Lievestuoreen nykyisen asemanseudun, hän näki tien varressa vain kolme taloa”. Varsinainen asutus ei kuitenkaan ollut rajoittunut vain raitin taloihin, sillä kilometrin säteellä oli runsaasti pieniä ja keskikokoisia taloja.

Luku- ja kirjoitustaitoisia kyläläisiä oli vielä tuolloin harvassa, vaikka koulu alkoi heitä tuottaa. Silti lokakuussa 1905 Venäjältä Suomeen

levinnyt suurlakkoliike pantiin merkille myös Lievestuoreella. Lakon tavoitteenahan oli sortotoimien lopettaminen ja eduskuntaudistus yleisen äänioikeuden pohjalta. Saatiin sysäys työväenyhdistyksen perustamiseen. Se perustettiin kansakoululla opettaja **Leander Backmanin** johdolla 21.1.1906. Hänet valittiin yhdistyksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi.

Yhdistystoiminta alkoi vilkkaana. Toimitilan puuttuessa kokoonnuttiin jäsenten kotona. Iltamat pidettiin suuremmissa taloissa kuten Arkolla, Nurkkalassa ja Majaniemessä. Iltamista kruunulle menevä vero maksettiin konstaapeli **E. Kovalle**. Kulttuuri ja opiskelu sekä raittiusliike olivat heti alusta alkaen suuressa roolissa. Laina-kirjastokin nousi keskusteluun 1907. Se perustettiin 1913 ja toimi aluksi jäsenten kodeissa. Iltamturneilla käytiin myös Savion Mattilassa ja Ruuhimäessä. Matkaan lähti useita hevoskyytejä.

Radanrakentajat tuovat puhtia kylään

Kylän elämä muuttui suuresti, kun Savon radan rakentajat perheineen saapuivat. Myös työväenyhdistys sai uutta pontta toimintaansa. Työväenyhdistyksen ja rautatienraken-

tajien ammattiosaston yhteiskokouksessa 17.12.1913 päätettiin rakentaa työväentalo.

Seuraavan vuoden joulukuussa lohkottiin työväentalon tontti metsäherra **Nyströmin** kanssa. Talon nimeksi tuli Toivola, joka kuvasteli hyvin lievestuorelaisten työläisten ja torpparien tulevaisuudenuskoa. Heti vuoden 1915 tammi-kuussa päätettiin ostaa 775 markalla vanha huone Hankasalmen Piilumäestä ja pitää samana talvena hirrenvetotalkoot. **Herman Pöntynen** valittiin talolle vahtimestariksi ja Toivola vihittiin käyttöön 29.8.1915.

Yhteistä tilaa oli kaivattu ja käytäjä riitti. Ensimmäiset illamat pidettiin jo kuukausi ennen talon vihkiäisiä. Ohjelmassa oli näytöskappale, yhteislaulu, tervehdyssanat, runo ja kertomus. Piletit maksoivat 15 markkaa 50 penniä. Seuraavat illamat olivat jo kahden viikon päästä ja samalla tahdilla jatkettiin.

Vuodet 1916–1917 olivat Toivolassa elämäntäyteisiä. Rautatieläisissä oli mittava määrä näyttämömiehiä ja näytelmätoiminta kohosi varsin korkeaan tasoon. Näytelmiä olivat muun muassa Taistelu elämän kruunusta, Egyptin pimeys, Mestari Orap, Syynalainen, Viisituhatta viisisataa, Saimaan rannalla, Kuin viheltämällä, Noidan kosto, Olenko minä tullut haaremiin, Roinilan talossa, Junula ja Tanula, Kun ruusut kukkivat, Sherlog Holmes, Tukki-joella ja 6.2.1916 sai ensi-iltansa Seitsemän veljestä.

Illamat olivat sekä ainoa vapaa-ajan viettämismahdollisuus kylällä että tulonhankintakeino yhdistykselle. Niin työväenyhdistyksen kuin radanrakentajienkin ammattiosasto n:o 13:n huvitoimikunnan ja ravintolaitimikunnan olivat lyöneet hyntyyt yhteen ja panivat parastaan.

Toivololan murheen aika

Kansalaisissa 1918 ei jättänyt yhdistystä ja sen jäsenistöä koskemattomaksi. 18.1.1918 huvitoimikunnan pöytäkirjassa lukee ”Kiellettiin

iltamien pito, kunnes asiat selviävät”. Monet jäsenet, ensimmäisinä ne, jotka olivat johtopaikoilla, joutuivat pidätetyksi Toivolaan, omaan taloonsa.

Pitkäperjantain aikaan talo oli täynnä, mutta sieltä puuttui se tunnelma, joka siellä aikaisemmin valitsi. Työväentalo oli vankilana maaliskuun alusta kesäkuun loppuun. Toiminta oli lamassa vuoden 1918 loppupuolelle asti ja talo sotilasesikunnan käytössä. Kuitenkin heti 5.1.1919 Lievestuoreen työväenyhdistyksen kokouspöytäkirjassa 12 §:ssä sanotaan ”Taloa ei vuokrata ennen kuin selviää kenen talo on Suojeluskunnan vai Lievestuoreen työväenyhdistyksen”.

Työväenyhdistyksen toiminta lähti käyntiin jo syksyllä 1918 vaaleihin valmistautumisella. Työväenyhdistyksen jäsen **Emil Puttonen** Lievestuoreelta valittiin kunnanvaltuuston puheenjohtajaksi.

Nousu ja pettymys

Toivolassa 1920 jälkeiset vuodet olivat vilkasta aikaa yhdistyksen suuntautumisesta huolimatta. Toivolaa laajennettiin ja korjailtiin. Vanha talo oli vuoraamaton, hirsiseinäinen ja maalaamaton. Paloturvallisuuteen kiinnitettiin huomiota ja taloa päätettiin vahtia 3 tuntia iltamien jälkeen tulipalon varalta.

Myös moraalia pyrittiin pitämään korkealla tasolla. Alkoholien käyttöä annettiin varoituksia ja porttikieltoja sekä jäsenille että iltamavieraille. 25.4.1920 pidetyn kokouksen 9 § kuuluu: ”Keskusteltiin yleisten naisten pääsystä iltamatilaisuuksiin. Päätös: Heitän pitää pysyä poissa meidän huvitilaisuuksista”.

Rautatien tulon lisäksi toinen merkittävä kehityssyys Lievestuoreelle on ollut **Rafael Haarlan** selluloosatehtaan tulo 1926. Tehdas toi työtä ja toimeentuloa. Maalaiskylästä tuli tehdaspaikkakunta.

Sen sijaan Työväenyhdistykselle ja Toivolalle tehtaan tulo oli pettymys. Haarla jakoi kyläläiset kahtia.

Oli tehdaslaiset ja työväenyhdistyksen väki. Tehtaalta ei töitä saanut, jos nähtiin käyvän Toivolassa. Koko kylä sai tehtaalta sähkön, mutta Toivolassa paloivat vielä öljylamput. Kaikkea syntyi kaksi: oli seurantalo ja Toivola, oli urheiluseurat Toive ja Kisa ja niin edelleen. Jopa molemmilla osuuskaupoilla, Mäki-Matilla ja Keskimaailla, oli omat asiakas-kuntansa.

Lapualaisvuodet olivat kovat myös Lievestuoreella, mutta työväentalo Toivolalla ovat pysyivät auki. Kateellinen saa olla nykyinen kansalaisopisto Toivolalla opiskelijamäärästä. Työkautena 1929–30 Toivolassa opiskeli Kunnallisoppia 11 opiskelijaa (1929–30), Kirjanpitoa, Ohjelmansuoritusta 38 opiskelijaa (1929–30), Kirjanpitoa, ohjelmansuoritusta 14 opiskelijaa (1932–33), Käytännöllistä kunnallisyhtöä ja valtiotietoa 13 opiskelijaa (1934–35), Kirjallisen esitystaidon alkeita 10 opiskelijaa (1935–1935), **F. E. Sillanpään** Hurskasta kurjunta 11 opiskelijaa (1936–37) ja Kunnallisoppia yhteensä 28 opiskelijaa (1937–1939).

Sota yhdisti kylän

Sota-aikana Toivola palveli niin koulua kuin sotaväkeäkin. Toimipa siellä ompelimoikin, jossa ommeltiin mantteleita. Sota yhdisti myös ihmisiä ja sodan jälkeen saatiin Toivolaan viimein sähkövalotkin.

Talolla toimi säännöllisesti kahdeksan järjestöä, joten ahtaus alkoi vaivata. Laajennus viivästy kuitenkin vuoteen 1949 pula-ajan tavaroiden saantivaikkeuksien vuoksi. Laajennetulla talolla alkoivat taas vilkkaan toiminnan vuodet. Iltamissa kerrotaan olleen niin paljon väkeä, että lavan reunakin oli täynnä istujia.

1950- ja 1960-luvut sekä 70-luvun alkupuoli elettiin Toivolassa näytellen ja tanssien. Tuona aikana esitetyistä näytelmistä mainittakoon Lemminpoika, Murtuneita, Kaarlssonin häät, Laivaston pikku morsian sekä Simola ja Mällipekka. Liekö televisio ollut osaltaan syynä siihen, että 1970-luvun loppupuolelta lähtien iltamatoiminta hiipui hiljalleen pois, myös Toivolasta.

Toivola on kokenut vielä kaksi suurempaa remonttia. Taloon rakennettiin saniteettitilat ja ravintolahuone uusittiin 1970-luvun loppupuolella. Sähkölaitteet uusittiin ja lämmitys muutettiin ilmalämmitteiseksi. Toki kaksi hienoa uunaa, perinteinen pönttöuuni ja valurautainen kamiina säilytettiin.

Vuonna 2007 Lievestuoreen työväenyhdistys sulautui Laukaan Demareihin ja järjestöväen lisäyksen voimin alettiin touhuamaan viimeisintä Toivolalla remonttia. Isommat korjaukset on nyt saatu tehtyä, lämmitysjärjestelmän nykyaikaistamista lukuun ottamatta, mutta pientä korjausta löytyy vanhasta talosta aina.

Kulttuuriperintö

Joulusta 1915 joulukuun 2025 Toivola on nähnyt ja elänyt liepeelaisten kanssa kansamme vaiheet. Se on välttänyt tulipalon, joka on koitunut monen muun vanhan puurakennuksen kohtaloksi. Toivolaan on kasvanut sisään eletty elämä kaikkein iloiseen, haaveineen ja murheineen. Kaikki se, mikä tekee vanhoihin rakennuksiin hengen ja joka uusista puuttuu. Siellä on kasvanut päättäjiä niin Laukaan kuntaan kuin Suomen eduskuntaankin.

Toivola on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriperinnöksi. Toivottavasti saamme säilytettyä edelleenkin arvokkaan rakennuksen seuraaville sukupolville kertomaan Suomen valtion synnyin ajoista keskisessä Suomessa, pienessä Lievestuoreen kylässä.

Helena Pihlajasaari, viestintävastaava
EKL:n Keski-Suomen piiri
kunnallisneuvos, Lievestuore

Eläkkeensaajien emäntien yläpuolella on 1904 Otto Vuorivirran vuonna 1904 Pietarista tuoma kello. Hän oli Pietarissa kelloseppäpöissa ja lähti sieltä takaisin Suomeen, kun yhteiskunnallista liikehdintä siellä alkoi. Otto purki kellon laukkuunsa ja toi sen siinä. Hän oli Toivolassa vahtimestarinakin

Toivola tänään

Toivola on Lievestuoreen Eläkkeensaajien kotipesä. Siellä kerhot kokoontuvat, pelataan bocciaa, lauletaan, näytellään ja koulutaudutaan. Ohjelmallisiin iltamiin kutsutaan naapuriyhdistystenkin väki.

Siellä säilytetään varusteet, joita tarvitaan ulkoilmatapahtumissa. Niissä ansaitaan talkootyönä yhdistykselle varoja. Talkoilla pidetään Toivolalla pihakin siistinä.

Toinen merkittävä Toivolalla käyttäjä on Lievestuoreen Kala- ja metsämiehet, joka järjestää siellä syksyisin kymmenen viikon ajan bingoja. Partiolaiset ylläpitävät kahvilaa bingoajille.

Komea, viisi metriä korkea sali ja erityisesti näyttämön komeat kulissit ovat houkutelleet kyläläisiä ja vieraita kauempaakin pitämään suuremman juhlan Toivolassa, mikä on auttanut talonpidon taloudessa.

Sata Toivolalla vuotta on myös Youtube-videona: bit.ly/toivolavideo

Toivolalla näytellään nykyisin. Näyttämöllä on yhä upeat, vuonna 1949 Jyväskylän Työväenteatterin lavastajan Eero Vasaman vuonna 1949 käsin maalaamat lavasteet.

Lievestuoreen työväentalo Toivola nykyisin.